

DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh32655>

Makale Türü: Araştırma makalesi
Geliş Tarihi: 25.08.2019
Kabul Tarihi: 17.04.2020
On-line Yayın: 30.04.2020

Article Type: Research article
Submitted: 25.08.2019
Accepted: 17.04.2020
Published Online: 30.04.2020

Atıf Bilgisi / Reference Information

Kara, A. & Aksak, F. (2020). Aandolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Arapça ile İngilizce Derslerine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Journal of History School*, 45, 1098-1131.

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN ARAPÇA İLE İNGİLİZCE DERSLERİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ¹

Ahmet KARA² & Fadime AKSAK³

Öz

Bu çalışmada Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin Arapça ile İngilizce derslerine ilişkin tutumları bazı değişkenler açısından incelenmiştir. Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2017- 2018 eğitim öğretim yılında Malatya ili merkezinde bulunan Anadolu İmam Hatip Liselerinden 368'i erkek, 512'si kadın olmak üzere 880 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin demografik özellikleri, Arapça ve İngilizce derslerine ilişkin tutumları tarama modeliyle ortaya konmuştur. Verilerin çözümlenmesi sonucunda, Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin Arapça dersine ilişkin tutumları ile İngilizce dersine ilişkin tutumlarında anlamlı farklar bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Arapça dersi, İngilizce dersi, lise, tutum.

¹ Bu makale Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesinde düzenlenen 4. Asos kongresinde sözlü bildiriden ve birinci yazarın danışmanlığında ikinci yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Prof. Dr. İnönü Üniversitesi Eğitim Bil. Böl. Eğitim Programları ve Öğretim, ahmet.kara@inonu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-6196-2292.

³ İngilizce öğretmeni, Malatya İl Millî Eğitim Müdürlüğü, fyilmaz123@hotmail.com, Orcid: 0000-0003-3826-5189

A Study on the Anatolian Imam Hatip High School Students' Attitudes Towards Arabic and English Lessons in terms of Some Variables

Abstract

In this study, Anatolian Imam Hatip High School students' attitudes towards Arabic and English lessons were examined in terms of some variables. The study group of this research consists of 880 students, 368 males and 512 females, from Anatolian Imam Hatip High Schools located in the centre of Malatya province in 2017-2018 academic year. The demographic characteristics of the students, their attitudes towards the Arabic and English lessons were revealed by the survey model. As a result of the data analysis, significant differences were found out in attitudes of Anatolian Imam Hatip High School students' to Arabic and English lessons.

Keywords: Arabic lesson, English lesson, high school, attitude.

GİRİŞ

Sürekli bir değişim ve gelişim içinde olan insanoğlu, iletişim kurmak için artık sadece bir dil öğrenmekle yetinmemektedir. Birden fazla dil öğrenmek, bir gereklilik olmuştur. İnsanlar, sadece buldukları çevrede değil, farklı milletlerden de insanlarla iletişim kurmak ve bu insanlarla etkileşimde bulunmak istemektedir. Ekonomik, sosyal, kültürel vb. her yönden gelişen ve değişen dünyada uluslararası iletişimi sağlıklı bir şekilde yürütebilmek için dünya ülkelerinin dillerini öğrenip kullanmak zorunlu hale gelmiştir. Bu ve buna benzer nedenlerden dolayı uluslararası bir veya birden fazla dil öğrenmeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Farklı kültürlerden insanlar ile ortak noktayı aynı dil konuşularak bulunabilir. İletişim kurabilmenin yolu ise hedef dili iyi kullanabilmekten geçer. Bir yabancı dili öğrenmenin birçok yolu vardır: bireysel çabalar ile bir kursa devam ederek, o dilin konuşulduğu ülkelere gidilip orada bir süreliğine kalınarak, sosyal medyada söz konusu dili anadili olarak kullanan kişilere ulaşip dili kullanarak vb. Bu sayılanlardan çoğu ekonomik sebeplerden dolayı tercih edilememektedir. Bu sebeple, en yaygın kurumlardan biri olan okullarda okula devam eden her öğrencinin bir yabancı dili rahatlıkla öğrenme imkânı bulunmaktadır. Okullarda verilen yabancı dil eğitiminin enine boyuna tartışılması, dil öğrenmede istenilen sonuca ulaşılamamasının sebepleri, bu sebeplerin kaynağı arasında sayılabilecek öğrencilerin dil derslerine yönelik tutumlarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Günümüzde Anadolu İmam Hatip Liselerinin sayısı gittikçe artmaktadır. Ailelerin çocuklarını bu liselere gönderme sebeplerine bakıldığında toplum olarak din eğitime verilen önem, başta gelmektedir. Bu okullarda ağırlıklı olarak meslek dersleri verilmektedir. Bunlar içinde sayılan Arapça, anahtar konumunda sayılmaktadır. Çünkü başta Kuran ve Hadis gibi dini kaynakların dili Arapçadır.

Yeryüzünde yaygın şekilde konuşulması bakımından dünya dilleri arasında Çince, İngilizce, Hintçe ve İspanyolca dillerinden sonra Arapça, beşinci dünya dilidir ve bu ona, daha fazla önem kazandırmaktadır. Arapçanın köklü bir kültür ve medeniyet dili olması da meseleye farklı bir boyut katmaktadır. Günümüzde Arapça konuşan toplumların yaşadığı coğrafya, sadece Arap topraklarıyla sınırlı kalmamakta, eski Sovyetler Birliği, Afganistan, İran gibi ülkeleri de içine almaktadır. Böylece konuşulduğu alan kuzeyde Orta Asya, güneyde Orta Afrika, batıda Atlas Okyanusu, doğuda Hint Okyanusu'na kadar uzanmaktadır. Lübnan ve Suriyeli göçmenler yoluyla 19. Yüzyıldan itibaren Kuzey ve Güney Amerika'da da konuşulmaya başlanmıştır. Bütün bunların yanı sıra Arap olmayan Müslümanlar da İslam kültürünün temel dini olması sebebiyle Arapça öğrenmektedir. 1970'li yıllara kadar dünyada fazla önemsenmeyen Arapça, büyük bir bölümü Arap ülkelerinde çıkartılan ve sanayi için hayati önem taşıyan petrolün değerinin anlaşılmasıyla ekonomik bakımından daha fazla önem kazanmış ve dünyanın birçok ülkesinde ikinci yabancı dil olarak öğretilmeye başlanmıştır (Civelek, 1998, s. 227).

İmam Hatip Liseleri (İHL)'nde Arapçanın da içinde bulunduğu meslek derslerinin yanı sıra pozitif bilimler de okutulmaktadır. Bu okullarda yabancı dil olarak İngilizce dersleri ise zorunlu olarak verilmektedir. Milli Eğitim'in programlarında vazgeçilmez bir yere sahip olan İngilizce öğretimi, daha öncesinde ilköğretim 4. sınıf kademesinde başlarken 2012 yılından itibaren 4+4+4 sistemiyle birlikte öğrenciler daha 2. sınıfta iken İngilizce ile tanışmaya başlamışlardır. İngilizce dersine ilköğretimden ortaöğretime tüm kademelerin öğretim programlarında yer verilmektedir. Peki, İngilizce neden bu kadar önemsenmektedir?

Uluslararası düzeyde gerek bilgi alışverişi gerek sosyal gereksinimlerden dolayı en yaygın kullanılan dil olarak akıllara ilk olarak İngilizce gelmektedir. Teknolojinin hızına yetişemeyen yeni nesil, ait olduğu toplumda sosyal varlığını sürdürmek bir yana uluslararası platformda da söz sahibi olmak istemektedir. Llurda'ya (Akt. Güreş, 2008) göre, İngilizce, anadil olarak değil fakat ikinci dil olarak daha fazla insan tarafından konuşulmaktadır. Bu da İngilizcenin ne kadar evrensel bir dil olduğunu göstermektedir. Hüllen'e (Akt. Güreş, 2008) göre

Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Arapça İle İngilizce Derslerine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

yıllardır birçok insanın ortak amacı; İngilizceyi öğrenerek modern yaşamın, uluslararası ve küresel projelerin bir parçası olmaktır.

Yabancı dil öğrenmeye bu kadar önem verilen Türkiye’de bu alanda yeterince başarı sağlanamadığı, tartışılmaz bir gerçektir. Bunda öğrencinin yabancı dil derslerine yönelik tutumunun payının merak edilmesinden dolayı böyle bir araştırma yapma gereği duyulmuştur. Tutum hakkında çok sayıda tanım yapıldığı gözlenmektedir. Tolan (1983), tutumu “En geniş anlamıyla, bireyin psikolojik bir değer içeren nesne veya konular karşısında vaziyet alma biçimidir” diye tanımlamıştır. Tutumların öğrencilerin okullarda öğrenim gördükleri süre içinde başarı ya da başarısızlıklarını etkilediği ilgili yazında çok sayıda araştırma sonucunda görülmüştür. Nitekim öğrencilerin derslere, öğretmenlere, idareye ya da okul kurallarına yönelik olumlu tutumları öğrenme sürecinde başarı getirirken olumsuz tutumlar başarısızlık getirebilmektedir. Genç ve Aksu (2004), tutumu, özellikle, dil öğrenme sürecinin başarısında bilinen en etkili ve en baskın faktör diye tanımlamışlardır.

Yeni yetişen bir bireyin toplumda yer edinebilmesi için ister ekonomik ister sosyal ister iletişimsel bir varlık olarak hayatını sürdürebilmesi amacıyla kendini ifade edebilmesi gerekmektedir. Bu ve buna benzer sebeplerden ötürü, bireylerin İngilizce ve Arapça dillerine yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirmesi beklenmektedir.

Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi (AİHL) öğrencilerinin Arapça ile İngilizce derslerine ilişkin tutumları bazı değişkenler açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?”

Alt Problemler

Araştırmanın probleminde hareketle aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

AİHL öğrencilerinin Arapça dersine ilişkin tutumlarında; (1) cinsiyetleri, (2) devam ettikleri sınıf ve (3) okulu tercih etme durumları açısından anlamlı bir fark var mıdır?

AİHL öğrencilerinin İngilizce dersine ilişkin tutumlarında; (4) cinsiyetleri, (5) devam ettikleri sınıf ve (6) okulu tercih etme durumları açısından anlamlı bir fark var mıdır?

AİHL (7) öğrencilerinin Arapça ile İngilizce dersine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Önemi

AİHL'leri tercih eden öğrencilere baktığımızda bu öğrencilerin dini eğitime verdikleri önemden ve meslek tercihlerini de çoğunlukla bu yönde yapmak istediklerinden dolayı Arapçayı; yine aynı öğrencilerin akademik başarı ve dünya vatandaşlığını göz önünde bulundurdıklarından dolayı da İngilizce dersini önemsedikleri görülmektedir. Bu çalışmada öğrencilerin bu derslere yönelik tutumlarının, AİHL'lerin programları düzenlenirken dikkate alınması gerektiği; tutumların programın dört temel ögesi olan hedef, içerik, öğrenme alanları ve değerlendirme basamakları düzenlenirken göz önünde bulundurulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada AİHL öğrencilerinin Arapça ile İngilizce derslerine ilişkin tutumları ve bu derslere ilişkin tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın, öğrencilerin Arapça ve İngilizce derslerine yönelik tutumlarının farklı olması sonucunda bu durumun sebeplerinin tartışılması ve bu derslere ilişkin tutumlarının olumlu yönde gelişmesini sağlamak amacıyla neler yapılabileceği konusunda başta eğitim programcıları olmak üzere öğretmenlere, velilere, eğitimcilere fikir sunması ve yapılacak diğer araştırmalara da ışık tutması beklenmektedir.

Varsayımlar

2017-2018 eğitim öğretim yılının birinci yarısında düzenlenen bu araştırmada AİHL öğrencilerinin ölçeklere verdikleri yanıtların gerçek duygu ve düşüncelerini yansıttığı varsayılmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

- Araştırmaya katılan 880 AİHL öğrencisi,
- Kullanılan veri toplama aracından elde edilen bilgiler,
- Araştırmacının maddi imkân, zaman ve ulaşabildiği kaynaklar ve
- 2017- 2018 eğitim öğretim yılı birinci dönemi ile sınırlıdır.

KURAMSAL BİLGİLER ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde Türk Eğitim Sisteminde tartışılmaya devam eden İmam Hatip Liseleriyle ilgili genel bilgilerin yanında Arapça ve İngilizce derslerine yönelik yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Kuramsal Bilgiler

Türkiye’de İmam Hatip okulları sürekli siyasallaştırıldığı için iktidar değişikliklerinden en kolay etkilenen kurumlar olmuşlardır. Nitekim bu okulların genel tarihçesine bakıldığında söz konusu durum net bir şekilde görülebilmektedir.

Dini eğitimin yapıldığı kurumlar olarak ilk akla gelen, şüphesiz medreselerdir. Ancak araştırma konusuna dâhil olmadığı için bu kurumlardan burada detaylı bahsedilmemiştir. Türkiye Cumhuriyeti’nde yıllardır tartışılmaya devam eden İHL’lerinin varlığı, Tevhid-i Tedrisat (Eğitim ve Öğretimin Birleştirilmesi) Kanunu ile gündeme gelmiştir. Bu kanunla adı geçen din eğitimi veren medreseler kapatılmış, yerine İmam Hatip okulları açılmıştır. Kaçar’a (Akt. Polat, Uçar ve Altun, 2016) göre İHL’ler eğitim sistemimiz içerisinde yer alan sağlıklı din eğitimi kurumlarının dünyadaki en güzel örneklerindedir. Ancak tarihi incelendiğinde sürekli açılıp kapanmak zorunda bırakılan bu okulların Türkiye’de 1951’e kadar işlevsiz bırakıldığı görülmektedir. Bu tarihte tekrar İmam Hatip Okulları açılmıştır. Sözü edilen okulların adı 1973’te İHL olarak değiştirilmiştir; ancak 1997’de çıkarılan kanunla Türkiye’de zorunlu İlköğretimin süresi kesintisiz sekiz yıla çıkarılmıştır ve İHL’lerin orta bölümleri kendiliğinden kapanmıştır (Bayram, 2011). Bu okullarla ilgili daha sonraki gelişmelere bakıldığında ise katsayı uygulamasının bu okulların sayısının azalmasında etkili olduğu hatta kimi okulun kapatıldığı görülmektedir. 2011’de YÖK Genel Kurulu’nun aldığı bir karar ile öğrencilerin üniversiteye yerleştirilme puanları hesaplanırken kullanılan bu uygulamanın tamamen kaldırıldığı görülmektedir (Bayram, 2011). Günümüzde ise bu okulların sayısı gittikçe artmaktadır.

Söz konusu okullarda uygulanan programlar incelendiğinde derslerin, meslek dersleri ve ortak dersler diye iki ana başlık altında gruplandırıldığı görülmektedir. Araştırma konumuzun odağında bulunan Arapça (9. ve 10. Sınıf) ve İngilizce dersleri ortak dersler grubunda yer alırken Mesleki Arapça dersi ise meslek grubu derslerinden sayılmaktadır (MEB, 2017a). Söz konusu derslerin haftalık ders çizelgesi aşağıdaki tabloda verilmiştir. Talim Terbiye Kurulu, 2017’de yapılan program değişikliğinin ve ders çizelgelerindeki değişikliklerin 2017-2018 eğitim ve öğretim yılı itibarıyla 9. sınıftan başlayarak kademeli bir şekilde uygulanacağı kararını almıştır.

Tablo 1

Millî Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün Yayımladığı AİHL İngilizce ve Arapça Haftalık Ders Çizelgesi

	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf
Yabancı Dil	5	2	2	2
Arapça	4	3	3*	3*

* Mesleki Arapça

AİHL Arapça dersi öğretim programının temelinde iletişimsel ve sarmal yaklaşım vardır. Bu yaklaşımlarda amaç, dili ezberlemek yerine ihtiyaç anında günlük hayatta dili kullanabilmek ve yeri geldikçe öğrenilenleri tekrar edip aşamalı olarak yeni bilgileri, öğrenenlere eklemektir. Program ile öğrencilerin dinleme- anlama, konuşma, okuma ve yazma becerilerini kazanmaları amaçlanmıştır. Kazanımlar, dil öğrenmede üzerinde önemle durulan dört temel beceriyi geliştirmek amacıyla öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşımla hazırlanmıştır. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde geçen 'Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları'na uygun olarak hazırlanan program, her sınıf düzeyi için 6 tema ve her tema için 3 konudan oluşmaktadır. Ders kitabının yanı sıra her türlü hareketli- hareketsiz materyal kullanılmasının yolu açıktır. Ölçme ve değerlendirmede farklı yöntemler kullanılarak sadece ürün değil öğrenme süreçleri de göz önünde bulundurulmalıdır (MEB, 2017b).

Ortaöğretim İngilizce dersi öğretim programı incelendiğinde, programın temel amacının İngilizcenin verimli, akıcı ve hatasız kullanılabilmesi için öğrencilere teşvik edici ve eğlenceli öğrenme ortamları sunmaktır. Bunu sağlamada öğrencilerin, öğretmenlerin, idarecilerin ve materyal tasarlayanların işbirliği yapmaları gerekmektedir. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2.maddesinde geçen 'Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları' dikkate alınarak hazırlanan programın öğretiminde okuma, dinleme, yazma ve konuşma temel becerilerinin geliştirilmesi esastır. Birey, merkezdedir ve derste sürekli aktiftir. Materyaller, gerçeğe yakın ve öğrencilerin farklı duyularına hitap edebilecek çeşitliliktedir. Değerlendirmede ise geleneksel değerlendirme araçlarından ziyade iletişimsel aktiviteler vurgulanarak gerçek dil kullanımı ölçülmelidir (MEB, 2017a).

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde yurtiçinde ve yurtdışında öğrencilerin Arapça dersine ilişkin tutumları ile İngilizce dersine ilişkin tutumlarını inceleyen çalışmalar incelenerek çalışmaların bulgularına da yer verilmiştir.

Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Yapılan yerli araştırmalar tarandığında, AİHL öğrencilerinin Arapça ile İngilizce derslerine ilişkin tutumlarının ve bunlar arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışma bulunmamıştır. Bundan dolayı, benzer konular üzerine yapılan konular taranmıştır. Bu bölümde İngilizce dersine ilişkin tutumun incelendiği çalışmaların ardından Arapça dersine yönelik tutum çalışmalarına yer verilmiştir.

Bağçeci (2000), yaptığı araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin İngilizce dersine yönelik tutumlarını incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, 26 liseden 414 öğrenci oluşturmaktadır. Kişisel bilgi ve İngilizceye ilişkin tutumları içeren iki bölümlü anket uygulanmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenlerinden devam ettikleri sınıfın, öğrencilerin İngilizceye yönelik tutumlarını etkilemediği görülürken cinsiyetin söz konusu öğrencilerin tutumlarını etkilediği görülmüştür.

Coştu (2007), yaptığı araştırmada Türkiye’de ilk defa bir İlahiyat Fakültesinde zorunlu İngilizce hazırlık sınıfı okutulan tek yer olan Ondokuz Mayıs Üniversitesi hazırlık sınıfı öğrencilerinin, bu sınıfa ilişkin tutumlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmacı, eğitim yılının başında ve sonunda iki anket uygulamıştır. Verilerin analizi sonucunda öğrencilerin büyük bir kısmının tercihlerini yaparken söz konusu bölümün zorunlu İngilizce hazırlık sınıfı olduğunu bilmediklerini, bundan dolayı tercih ettiklerine pişman olduklarını ve hazırlık sınıfının kaldırılmasını istediklerini belirttikleri görülmüştür.

Güreş (2008), bir ilköğretimde yaptığı çalışmada kubaşık okuma dinleme yazma ve konuşma tekniğinin öğrencilerin başarıları ve İngilizce dersine ilişkin tutumlarına etkisini araştırmıştır. Aydın ilinde resmi bir ilköğretim okulunda yapılan çalışmaya 129 öğrenci katılmıştır. Ölçme aracı olarak deney ve kontrol gruplarına “İngilizce Dilbilgisi Başarı Testi”, “Okuduğunu Anlama Testi”, “Dinlediğini Anlama Testi” ve “İngilizce Dersine İlişkin Tutum Ölçeği” öntest-sontest olarak uygulanmıştır. Ayrıca araştırmanın başında öğrenciler hakkında bilgi edinmek amacıyla “Kişisel Bilgiler Formu” kullanılmıştır. Sonuç olarak, dilbilgisi başarı testinden elde edilen sontest puanları ve İngilizce dersine ilişkin tutum ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamazken okuduğunu ve dinlediğini anlama testlerinden elde edilen puanlar açısından gruplar arasında birinci deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

Güven ve Sünbül (2009), yaptıkları araştırmada farklı öğrenme stillerine dayalı etkinliklerin öğrencilerin İngilizce dersine yönelik tutumlarını, dinleme erişilerini ve kalıcılığı olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur.

Gömlüksiz (2010), Fırat Üniversitesi'ne devam eden 1275 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmasında öğrencilerin İngilizceye yönelik tutumlarını cinsiyet, sınıf düzeyi ve bölüm açısından araştırmıştır. Yapılan analiz sonucunda tutumlarını etkileyen bu değişkenler arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Kömürcü (2015), araştırmasında ilahiyat fakültesi Arapça hazırlık sınıfları öğrencilerinin Arapça dersine ilişkin tutumlarını incelemeyi amaçlamıştır. 259 öğrenciye uygulanan Arapça dersine yönelik tutum ölçeği ile toplanan verilerin analizi sonucunda öğrencilerin ilgili derse yönelik tutumlarında erkek ve kadın öğrenciler arasında bilişsel ve duyuşsal boyutta anlamlı bir fark olmadığı ancak davranışsal boyutta kadın öğrenciler lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür.

Polat, Uçar ve Altun (2016), çalışmalarında İHL öğrencilerinin Arapça dersine ilişkin tutumlarını incelemiştir. Örnekleme 452 öğrenciden oluşan araştırma sonucunda, İHL öğrencilerinin Arapça dersine ilişkin tutumlarının genel ortalamalarının orta düzeyde olduğu, ölçeğin alt faktörlerinin ortalamalarında farklılıklar olduğu görülmüştür.

2016'da yaptıkları araştırmada Özcan ve Yapıcı, ilahiyat fakültesi öğrencilerinin Arapça dersine ilişkin tutumlarını incelemiştir. Araştırmaya hazırlık ve lisans eğitimi görmekte olan 429 öğrenci katılmıştır. Araştırmada veriler, Arapça Dersine Yönelik Tutum Ölçeği (ADYTÖ) kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin ilgili derse ilişkin tutumlarının duyuş ve davranış boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir fark görülmemiştir. Ancak bilişsel boyutta kadınlar lehine anlamlı bir fark görülmüştür. Benzer şekilde cinsiyete göre öğrencilerin Arapçayı öğrenme amaçlarında anlamlı bir farklılık mevcutken haftalık çalışma süresi farklılaşmamıştır. Devam ettikleri sınıf açısından bakıldığında öğrencilerin ilgili derse yönelik tutumlarının biliş ve davranış boyutlarında anlamlı bir fark görülmemiştir; ancak duyuş boyutunda ve genel tutum düzeyinde Arapça hazırlık sınıfı lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Yurtiçinde yapılan İngilizce ve Arapça derslerine yönelik tutum ile ilgili incelenen çalışmaların çoğu betimsel tarama araştırması, bir tanesi deneysel çalışmadır. Bu çalışmalarda tutumların, adı geçen bazı değişkenler açısından anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği görülmüştür.

Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

İlgili yazın tarandığında yurtdışında da öğrencilerin hem Arapça hem de İngilizce derslerine ilişkin tutumlarının ve bunlar arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışma bulunamamıştır. Benzer konular taranmıştır. Bu bölümde yurt dışında

Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Arapça İle İngilizce Derslerine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

yapılan İngilizce dersine ilişkin tutumun incelendiğinde çalışmaların ardından Arapça dersine yönelik tutum çalışmalarına yer verilmiştir.

Gajalakshmi (2003), araştırmasını 9.sınıf öğrencilerinin İngilizce öğrenmeye ilişkin tutumlarını tespit etmek amacıyla yapmıştır. Puduçeri bölgesinde 600 öğrenciye uyguladığı anket sonucunda öğrencilerin İngilizce dersine tutumunu cinsiyet, okulun yerleşim yeri, okulun türü, okulun yönetimi değişkenlerinin anlamlı şekilde etkilediği görülmüştür. Daha fazla sınıf içi aktivitelerinin yapılması, öğrencilerin bu derse yönelik tutumunu artıracığı yorumu yapılmıştır.

Abidin, M. J. Z., Pour- Mohammadi, M. ve Alzwari, H. (2012), yaptıkları araştırmada Libya’da bir ortaokulda öğrencilerin İngilizceye yönelik davranışsal, bilişsel ve duyuşsal tutumlarını incelemiştir. Ayrıca bu tutumların, öğrencilerin cinsiyet gibi demografik profillerine göre anlamlı derecede değişip değişmediğini araştırmışlardır. 180 öğrenciye uygulanan anket sonucunda öğrencilerin tutumlarının olumsuz yönde olduğu görülmüştür.

Alkaff (2013), öğrencilerin İngilizce öğrenmeye yönelik tutum ve algılarını incelemiştir. Pre-intermediate ve intermediate seviyesinde İngilizce bilen 47 kadın öğrenciye uyguladığı ankette öğrencilerin çoğunun İngilizceye yönelik olumlu tutum sergiledikleri sonucuna varmıştır. Ayrıca çalışma, öğrencilerin öğrenme sırasında karşılaştıkları engelleri ve onların öğrenme sürecini kolaylaştırmak için sundukları önerileri de içermektedir.

Ahmed (2015), yaptığı araştırmada Malezya’da bir devlet üniversitesine devam eden 238 öğrencinin İngilizce dersine yönelik tutumlarını, öğrencilerin İngilizce öğrenmelerini etkileyen sebepleri ve İngilizceye bakış açılarını incelemiştir. Araştırmada İngilizceye ve dili farklı alanlarda kullanmaya yönelik tutumun oldukça olumlu olduğu, çoğu öğrencinin İngilizce öğrenirken olumsuz duygular ve korku hissettiği ve farklı alanlardaki öğrencilerin tutumlarının değişiklik gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Donitsa Schmidt, S., Inbar, O. ve Shohamy, E. (2004), yaptıkları araştırmalarında Arapçayı ikinci dil olarak öğrenen İsraili öğrencilerin bu dile yönelik tutumlarını incelemişlerdir. 692 ortaokul öğrencisi ve 362 velinin katıldığı araştırmada, Arapça konuşma dilini öğrenen öğrencilerin bu dili öğrenmeyen kontrol grubu öğrencilerine göre Arapçaya yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu öğrencilerin Arapça öğrenmeye daha istekli oldukları görülmüştür. Bulgular, ailelerin tutumlarının çocukların Arapça öğrenmeye istekli olmalarında önemli bir etken olduğunu da göstermektedir.

Al-Nofaie (2010), araştırmasında İngilizce derslerinde Arapçayı kolaylaştırıcı bir araç olarak kullanan Suudi öğretmen ve öğrencilerin tutumlarını incelemiştir. Veri toplama araçları olarak anket, röportaj ve gözlem kullanılan araştırmaya orta düzeyde İngilizce bilen 30 kişilik bir sınıf ve üç İngilizce öğretmeni katılmıştır. Öğrencilerin ve öğretmenlerin Arapçayı kullanma tutumlarının genelde pozitif olduğu görölmüştür. Katılımcılar, belli durumlarda bazı sebeplerden dolayı Arapça kullanmayı tercih etmiştir. Öğrenci ve öğretmenlerin tutumları benzer olsa da bazı noktalarda birbirlerinden ayrılmışlardır.

Konuyla ilgili yurt dışında yapılan araştırmaların çoğu, betimsel çalışmadır. İlgili derslere yönelik tutumların incelenen değişkenler ağışından farklılık gösterdiği görölmüştür.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Tarama araştırmasında katılımcıların bir konu ya da olaya ilişkin görüş, ilgi, tutum, beceri vb. özellikleri belirlenir ve bu model diğer araştırma modellerine göre daha büyük örneklemler üzerinde yapılır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010). Bu araştırmada AİHL öğrencilerinin Arapça ile İngilizce derslerine ilişkin tutumları ve bunlar arasındaki ilişki bazı değişkenler ağışından incelenmiştir. Araştırmada Malatya'da Anadolu İmam Hatip Liselerinde öğrenimine devam eden öğrencilere Uçar (2013) tarafından hazırlanan 'Arapça Dersine İlişkin Tutum Ölçeği (ADYTÖ)', Güreş (2008) tarafından hazırlanan 'İngilizce Dersine İlişkin Tutum Ölçeği (İDİTÖ)' ve araştırmacı tarafından hazırlanan 'Öğrenci Kişisel Bilgiler Formu' uygulanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırma, 2017- 2018 eğitim öğretim yılı birinci dönemde Malatya il merkezinde yer alan Malatya AİHL (970 öğrenci) ve Turgut Özal Kız AİHL (760 öğrenci) okullarında öğrenim gören 9. 10. 11 ve 12. sınıflarına devam eden toplam 880 öğrenci üzerinde yürütölmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilere ait demografik bilgiler tablo 2'de sunulmuştur.

Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Arapça İle İngilizce Derslerine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Tablo 2

Araştırmaya Katılan Öğrencilere ait Demografik Bilgiler

Değişkenler	Demografik Özellikler		
		N	%
Cinsiyet	Erkek	368	41.8
	Kadın	512	58.2
Sınıf	9.Sınıf	234	26.6
	10.Sınıf	204	23.2
	11.Sınıf	204	23.2
	12.Sınıf	238	27.0
Kendi İsteğiyle Bu Okulu Tercih Etmesi	Evet	438	49.8
	Hayır	442	50.2

Tablo 2’de araştırmaya katılan öğrencilerin bazı değişkenlere göre frekans dağılımları verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin %41.8’i (368) erkek, %58.2’si (512) kadındır. Öğrencilerin sınıf düzeyi oranlarına baktığımızda %26.6’sı (234) 9.sınıf, %23.2’si (204) 10.sınıf, %23.2’si (204) 11.sınıf ve %27’si (238) 12.sınıf olarak her birinin birbirine yakın oranlarda olduğu görülmektedir. Diğer bir bağımsız değişken olarak öğrencilere AİHL’yi kendi istekleriyle seçip seçmediği soruldu. Tabloya baktığımızda kendi istekleriyle bu okulu seçenler ile kendi istekleri dışında bu okula gelenlerin oranlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu oranlar sırasıyla %49.8 (438) ve %50.2 (442)’dir.

Verilerin Toplanması

Araştırma 2017- 2018 eğitim öğretim yılı birinci döneminde Malatya ilinde bulunan AİHL öğrencilerine yönelik gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 1025 öğrenci katılmıştır. Ancak ölçekleri eksik dolduran öğrencilerin formlarının elenmesi sonucunda toplamda 881 öğrencinin formları değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmada nicel veri toplama yöntemleri kullanılmıştır. Öncelikle öğrencilere bağımsız değişkenlerin incelenebilmesi amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Öğrenci Kişisel Bilgiler Formu dağıtılıp doldurmaları istenmiştir. Bu formda; cinsiyet, devam ettikleri sınıf düzeyi ve okulu tercih etme durumları ile ilgili sorular yer almaktadır.

Öğrencilerin Arapça ile İngilizce dersine yönelik tutumlarını belirlemek için geçerliği ve güvenilirliği önceden test edilmiş ve doğrulanmış birer tutum ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçekler ‘Kesinlikle Katılıyorum:5, Katılıyorum:4,

Kararsızım:3, Katılmıyorum:2, Hiç Katılmıyorum:1' şeklinde beşli likert tipi tutum ölçekleridir.

Uçar 2013 yılında geliştirdiği ADYTÖ yedi faktörden oluşmaktadır; 1- Özyeterlik, 2- Motivasyon, 3-İlgi, 4-Mesleki Alana Yönelik Gereklilik, 5-Beklenti, 6-Kaygı, 7-Gereklilik ve Önem. 53 maddeden oluşan ölçeğin 23'ü olumsuz, 30'u olumlu ifade taşımaktadır. Veriler, ilahiyat fakültesinde öğrenim gören 316 öğrenciden elde edilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.85; KMO (Kaiser-MeyerOlkin) değeri 0.876; Bartlett testi ise 5516.111 olarak bulunmuştur.

Güreş (2008) tarafından geliştirilen İDİTÖ, beş faktörden oluşmaktadır: 1- Hoşlanma, 2- Anlama, 3- Önyargı, 4- Kaygı, 5- İlgisizlik. Olumsuz ifadesi bulunmayan bu ölçek, 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, Aydın ilinde dört İlköğretim okulunda 4.sınıfta okuyan yaklaşık 150 öğrenciye uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda ölçeğin KMO değerinin .83 ve Bartlett test sonucunun ise 1529.035 olduğu ve anlamlı olduğu görülmüştür.

Söz konusu bu iki ölçeğin çalışma grubuna uygulanması sonucunda elde edilen geçerlik ve güvenilirlik değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 3
Geçerlik ve Güvenirlik Verileri

	Cronbach's Alpha	KMO	Bartlett küresellik testi	p	Madde sayısı
ADYTÖ	.926	.948	17575.077	.000	53
İDİTÖ	.685	.933	9120.141	.000	18

Verilerin analiz için uygun olup olmadığına KMO katsayısına, Bartlett küresellik testi sonuçlarına bakılarak karar verilir(Büyüköztürk, 2002). Bu araştırmada kullanılan her iki ölçeğin KMO değerinin 1'e yakın olması ve Bartlett testi sonuçlarının anlamlı bulunması, verilerin istatistiğinin yapılabilmesi için uygun olduğunu gösterir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi için bilgisayar paket programından yararlanılmıştır. Demografik özelliklerin frekans ve yüzde dağılımları ile ölçeklerden elde edilen puanların aritmetik ortalama, standart sapma ve aralarındaki korelasyonel ilişkisi belirlenmiştir. Verilerin basıklık ve çarpıklık değerlerine ilişkin veriler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir. İngilizce dersine ilişkin tutum ölçeğinin 'Anlama' alt boyutunda uç değerlerin çıkarılması amacıyla 199 nolu anketin çıkarılmasına

Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Arapça İle İngilizce Derslerine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

karar verilince çarpıklık ve basıklık değerlerinin, % 5 anlamlılık düzeyinde -.88 ile +.74 değerleri arasında olduğu görülmüştür. Toplanan verilerin normal dağılım gösterdikleri kabul edilmiştir.

Tablo 4
Ölçeklere Ait Alt Boyutların Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

		İstatistik	Std. Hata
Özyeterlik	Çarpıklık	-.069	.082
	Basıklık	-.362	.165
Motivasyon	Çarpıklık	-.298	.082
	Basıklık	-.311	.165
İlgi	Çarpıklık	-.299	.082
	Basıklık	-.614	.165
Mesleki alana yönelik gereklilik	Çarpıklık	.073	.082
	Basıklık	.060	.165
Beklenti	Çarpıklık	-.427	.082
	Basıklık	.047	.165
Kaygı	Çarpıklık	.099	.082
	Basıklık	-.318	.165
Önem	Çarpıklık	-.368	.082
	Basıklık	-.887	.165
Hoşlanma	Çarpıklık	-.464	.082
	Basıklık	-.708	.165
Anlama	Çarpıklık	-.781	.082
	Basıklık	.119	.165
Kaygı	Çarpıklık	.311	.082
	Basıklık	-.758	.165
Önyargı	Çarpıklık	.744	.082
	Basıklık	-.173	.165
İlgisizlik	Çarpıklık	.461	.082
	Basıklık	-.868	.165

Verilen normal dağılım gösterdiğinden parametrik testlerin uygulanmasına karar verilmiştir. Verilerin ikili karşılaştırmalarında t testi; çoklu karşılaştırmalarda Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) ve Kruskal Wallis; ilişki saptamak için Basit Doğrusal Korelasyon kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir. F değerinin anlamlı olduğu durumlarda farkın kaynağını belirlemek için post-hoc testlerine başvurulmuştur. Kruskal Wallis testinin sonucunda anlamlı farkın olduğu durumlarda söz konusu farkın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak için ikili karşılaştırmalara gidilmiş ve Mann Whitney U testleri yapılmıştır.

BULGULAR VE YORUM**Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar**

Araştırmanın birinci alt problemi olan ‘AİHL öğrencilerinin Arapça dersine ilişkin tutumlarında cinsiyetleri açısından anlamlı fark var mıdır?’ probleminin yanıtlanması için yapılan bağımsız t testinin sonucu aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5
Öğrencilerin Cinsiyetleri Açısından Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Özyeterlik	Erkek	368	39.40	8.92	2.228	.026
	Kadın	512	37.94	9.98		
Motivasyon	Erkek	368	38.43	9.90	.714	.476
	Kadın	512	37.93	10.50		
İlgi	Erkek	368	25.61	7.54	.384	.701
	Kadın	512	25.40	8.30		
Mesleki alana yönelik gereklilik	Erkek	368	22.75	5.65	.048	.962
	Kadın	512	22.73	5.97		
Beklenti	Erkek	368	22.52	4.66	3.048	.002
	Kadın	512	21.56	4.64		
Kaygı	Erkek	368	15.14	4.02	3.125	.002
	Kadın	512	14.22	4.54		
Gereklilik ve Önem	Erkek	368	6.91	2.46	2.320	.021
	Kadın	512	6.51	2.57		

Sd= 878

Tablo 5’teki veriler incelendiğinde AİHL öğrencilerinin Arapça dersine ilişkin tutumlarında cinsiyetleri açısından ölçeğin bazı alt boyutlarında anlamlı farklılık gözlenmiştir. Erkek ve kadın öğrencilerin özyeterlik ($\bar{X}_{\text{erkek}}=39.40$, $\bar{X}_{\text{kadın}}=37.94$, $t=2.22$, $p<.05$), beklenti ($\bar{X}_{\text{erkek}}=22.52$, $\bar{X}_{\text{kadın}}=21.56$, $t=3.04$, $p<.05$), kaygı ($\bar{X}_{\text{erkek}}=15.14$, $\bar{X}_{\text{kadın}}=14.22$, $t=3.12$, $p<.05$) ve gereklilik-önem ($\bar{X}_{\text{erkek}}=6.91$, $\bar{X}_{\text{kadın}}=6.51$, $t=2.32$, $p<.05$) boyutlarında ortalamalar arasında gözlenen farkların anlamlı olduğu bağımsız gruplar t testi ile belirlenmiştir.

Buna göre erkek öğrencilerin Arapça dersinde kendilerini daha yeterli gördükleri, bu dersten beklentilerinin ve bu derste kaygılarının daha yüksek olduğu, öğrencilerin bu dersin önemli olduğunu düşündükleri görülmektedir.

Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Arapça İle İngilizce Derslerine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Buradan anlaşılacağı üzere, cinsiyet faktörünün Arapça dersine ilişkin olumlu ya da olumsuz tutuma sahip olmada etkili olduğu görülmüştür.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt problemi olan ‘AİHL öğrencilerinin Arapça dersine ilişkin tutumlarında devam ettikleri sınıf açısından anlamlı fark var mıdır?’ probleminin yanıtlanması için yapılan tek yönlü varyans analizi (One Way Anova) testinin sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Söz konusu tablo incelendiğinde AİHL öğrencilerinin sınıf düzeyleri açısından Arapça dersine ilişkin tutumları arasında farklar gözlenmiştir. Bu farkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü Anova testinin sonuçları tablo 7’de verilmiştir.

Anova testinin tablosunda görüldüğü gibi öğrencilerin sınıf düzeyleri açısından Arapça tutum ölçeğinin özyeterlik ($F_{\text{özyeterlik}}=13.55, p<.05$), motivasyon ($F_{\text{motivasyon}}=28.99, p<.05$), ilgi ($F_{\text{ilgi}}=23.46, p<.05$), mesleki alana yönelik gereklilik ($F_{\text{mesleki alana yönelik gereklilik}}=6.39, p<.05$), beklenti ($F_{\text{beklenti}}=7.63, p<.05$), kaygı ($F_{\text{kaygı}}=9.77, p<.05$) ve gereklilik- önem ($F_{\text{gereklilik ve önem}}=6.53, p<.05$) alt boyutlarında öğrencilerin yanıtlarının ortalamaları arasındaki farklar anlamlı çıkmıştır.

Anlamlı çıkan farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Levene testinin sonucuna göre özyeterlik ($p_{\text{özyeterlik}}>.05$), mesleki alana yönelik gereklilik ($p_{\text{mesleki alana yönelik gereklilik}}>.05$) ve kaygı ($p_{\text{kaygı}}>.05$) boyutlarında Bonferroni; motivasyon ($p_{\text{motivasyon}}<.05$), ilgi ($p_{\text{ilgi}}<.05$), beklenti ($p_{\text{beklenti}}<.05$), gereklilik ve önem ($p_{\text{gereklilik ve önem}}<.05$) boyutlarında ise Kruskal- Wallis testinden yararlanılmıştır.

Tablo 6

Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri Açısından Arapça Dersine İlişkin Tutumlarının Betimsel Sonuçları

		N	$\bar{X}$	SS
Özyeterlik	9.Sınıf	234	40.87	9.53
	10.Sınıf	204	40.18	8.99
	11.Sınıf	204	36.22	9.97
	12.Sınıf	238	36.87	9.01
	Toplam	880	38.55	9.57
Motivasyon	9.Sınıf	234	40.85	9.00
	10.Sınıf	204	41.58	8.78
	11.Sınıf	204	34.50	10.86
	12.Sınıf	238	35.63	10.38
	Toplam	880	38.14	10.25
İlgi	9.Sınıf	234	26.89	7.22
	10.Sınıf	204	28.34	7.31
	11.Sınıf	204	22.74	8.59
	12.Sınıf	238	24.02	7.67
	Toplam	880	25.49	7.99
Mesleki alana yönelik gereklilik	9.Sınıf	234	22.48	5.63
	10.Sınıf	204	24.05	5.77
	11.Sınıf	204	21.59	6.16
	12.Sınıf	238	22.86	5.59
	Toplam	880	22.74	5.83
Beklenti	9.Sınıf	234	22.16	4.58
	10.Sınıf	204	22.97	4.17
	11.Sınıf	204	20.81	5.27
	12.Sınıf	238	21.89	4.42
	Toplam	880	21.96	4.67
Kaygı	9.Sınıf	234	13.44	4.50
	10.Sınıf	204	15.04	4.15
	11.Sınıf	204	14.50	4.45
	12.Sınıf	238	15.47	4.07
	Toplam	880	14.61	4.36
Gereklilik ve Önem	9.Sınıf	234	7.01	2.42
	10.Sınıf	204	7.01	2.40
	11.Sınıf	204	6.08	2.78
	12.Sınıf	238	6.56	2.44
	Toplam	880	6.67	2.53

Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Arapça İle İngilizce Derslerine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Tablo 7

Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri Açısından Anova Testi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlılık
Özyeterlik	Gruplar arası	3575.10	3	1191.70	13.55	.000	Bonferroni 9 -11, 9-12 10-11, 10-12
	Gruplar içi	77020.16	876	87.92			
	Toplam	80595.27	879				
Motivasyon	Gruplar arası	8352.57	3	2784.19	28.99	.000	
	Gruplar içi	84129.95	876	96.03			
	Toplam	92482.52	879				
İlgi	Gruplar arası	4177.34	3	1392.44	23.46	.000	
	Gruplar içi	51978.59	876	59.33			
	Toplam	56155.94	879				
Mesleki alana yönelik gereklilik	Gruplar arası	642.09	3	214.03	6.39	.000	9-10
	Gruplar içi	29303.38	876	33.45			10-11
	Toplam	29945.47	879				
Beklenti	Gruplar arası	489.51	3	163.17	7.63	.000	
	Gruplar içi	18727.45	876	21.37			
	Toplam	19216.97	879				
Kaygı	Gruplar arası	541.74	3	180.58	9.77	.000	9-10
	Gruplar içi	16177.56	876	18.46			9-12
	Toplam	16719.30	879				
Gereklilik ve Önem	Gruplar arası	123.90	3	41.30	6.53	.000	
	Gruplar içi	5535.72	876	6.31			
	Toplam	5659.63	879				

Sd= Serbestlik derecesi

Bonferroni testinin sonucuna göre 9.sınıf öğrencileri 11.sınıf ve 12.sınıf öğrencilerinden; 10.sınıf öğrencileri ise 11.sınıf ve 12.sınıf öğrencilerinden anlamlı düzeyde kendilerini Arapça dersinde daha yeterli hissettikleri anlaşılmaktadır. Mesleki alana yönelik gereklilik alt boyutunda 10.sınıflar lehine

9., 10., 11. sınıfları arasında anlamlı fark görülmektedir. Yine Bonferroni testine göre sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin Arapça dersine ilişkin kaygılarının anlamlı düzeyde arttığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle; 10. ve 12.sınıf öğrencilerinin 9.sınıflardan daha kaygılı olduğu görülmektedir. Son sınıf öğrencilerinin üniversiteye giriş sınavına hazırlanıyor olmalarının ve bundan dolayı Arapça dersine yeterli zaman ayıramadıklarının etkili olabileceği düşünülmektedir. Arapça dersine ilişkin tutum ölçeğinin motivasyon, ilgi, beklenti ve gereklilik-önem alt boyutlarında yapılan Kruskal- Wallis testinin sonuçları tablo 8'te verilmiştir.

Yapılan Kruskal-Wallis analizi sonucuna göre, motivasyon ($X^2=80.07$, $p<.05$), ilgi ($X^2=61.30$, $p<.05$), beklenti ($X^2=16.76$, $p<.05$) ve gereklilik- önem ($X^2=16.55$, $p<.05$) alt boyutlarında ortalamalar arasındaki farklar anlamlı çıkmıştır. Kruskal- Wallis testi ayrıca çoklu karşılaştırma seçeneği içermemektedir. Bu durumda, tüm grupların olası ikililerinin Mann- Whitney U testi ile kıyaslanması bir çözüm olabilmektedir (Can, 2016. s.161). Çalışmada 9-10, 9-11, 9-12, 10-11, 10-12, 11-12 şeklinde sınıfların Arapça dersine ilişkin tutumları kıyaslanmıştır. Mann- Whitney U testi ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonunda bu farkların motivasyon alt boyutunda 9 ile 11, 9 ile 12, 10 ile 11, 10 ile 12; ilgi alt boyutunda 9 ile 10, 9 ile 11, 9 ile 12, 10 ile 11, 10 ile 12; beklenti alt boyutunda 9 ile 11, 10 ile 11, 10 ile 12, 11 ile 12; gereklilik-önem alt boyutunda ise 9 ile 11, 9 ile 12 ve 10 ile 11 grupları arasında olduğu belirlenmiştir. Buradan sınıf düzeyi arttıkça Arapçaya yönelik olumsuz tutum olduğu anlaşılmaktadır. Üniversiteye giriş sınavı kaygısı yaşayan öğrencilerin, Arapçaya yeterli zaman ayıramadıkları düşünülmektedir.

Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Arapça İle İngilizce Derslerine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Tablo 8

Motivasyon, İlgi, Beklenti ve Gereklilik-Önem Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Alt boyutlar	Sınıf	N	Sıra Ortalaması	X ²	p	Anlamlılık
Motivasyon	9.sınıf	234	505.27	80.07	.000	9>11,
	10.sınıf	204	529.60			9>12
	11.sınıf	204	353.19			10>11, 10>12
	12.sınıf	238	375.28			
	Toplam	880				
İlgi	9.sınıf	234	485.10	61.30	.000	9<10, 9>11
	10.sınıf	204	528.49			9>12,
	11.sınıf	204	361.18			10>11
	12.sınıf	238	389.22			10>12
	Toplam	880				
Beklenti	9.sınıf	234	455.94	16.76	.001	9>11,
	10.sınıf	204	484.27			10>11
	11.sınıf	204	385.19			10>12,
	12.sınıf	238	435.21			12>11
	Toplam	880				
Gereklilik ve Önem	9.sınıf	234	472.84	16.55	.001	9>11, 9>12
	10.sınıf	204	471.05			10>11
	11.sınıf	204	387.33			
	12.sınıf	238	428.09			
	Toplam	880				

Sd= 3

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan ‘AİHL öğrencilerinin Arapça dersine ilişkin tutumlarında okulu tercih etme durumları açısından anlamlı bir fark var mıdır?’ probleminin yanıtlanması için yapılan bağımsız t testinin sonucu tablo 9’da verilmiştir.

Söz konusu tablodaki veriler incelendiğinde AİHL öğrencilerinin Arapça dersine ilişkin tutumlarında bu okulu tercih etme durumları açısından farklar görülmüştür. Söz konusu bu farkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan bağımsız gruplar t testi sonucuna göre; ölçeğin tüm alt boyutlarında;

özyeterlik ($\bar{X}_{\text{evet}}=40.65$, $\bar{X}_{\text{hayır}}=36.47$, $t=6.616$, $p<.05$), motivasyon ($\bar{X}_{\text{evet}}=41.21$, $\bar{X}_{\text{hayır}}=35.09$, $t=9.281$, $p<.05$), ilgi ($\bar{X}_{\text{evet}}=27.84$, $\bar{X}_{\text{hayır}}=23.16$, $t=9.067$, $p<.05$), mesleki alana yönelik gereklilik ($\bar{X}_{\text{evet}}=24.98$, $\bar{X}_{\text{hayır}}=20.52$, $t=12.241$, $p<.05$), beklenti ($\bar{X}_{\text{evet}}=23.19$, $\bar{X}_{\text{hayır}}=20.74$, $t=8.032$, $p<.05$), kaygı ($\bar{X}_{\text{evet}}=14.90$, $\bar{X}_{\text{hayır}}=14.31$, $t=2.024$, $p<.05$), gereklilik-önem ($\bar{X}_{\text{evet}}=7.45$, $\bar{X}_{\text{hayır}}=5.90$, $t=9.521$, $p<.05$) kendi istekleriyle bu okulu tercih eden öğrencilerin, kendi istekleri dışında bu okulu tercih edenlere göre daha yüksek tutuma sahip oldukları görülmektedir. Öğrencilerin okul tercihlerini yaparken isteklerinin dikkate alınmasının, tutumu olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Tablo 9

AIHL Öğrencilerinin Arapça Dersine İlişkin Tutumlarının bu Okulu Tercih Etme Durumları Açısından Bağımsız t Testi Sonuçları

	Kendi İsteğiyle Bu Okulu Tercih Etmesi	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Özyeterlik	Evet	438	40.65	8.82	6.616	.000
	Hayır	442	36.47	9.84		
Motivasyon	Evet	438	41.21	9.17	9.281	.000
	Hayır	442	35.09	10.36		
İlgi	Evet	438	27.84	7.20	9.067	.000
	Hayır	442	23.16	8.06		
Mesleki alana yönelik gereklilik	Evet	438	24.98	5.37	12.241	.000
	Hayır	442	20.52	5.41		
Beklenti	Evet	438	23.19	4.16	8.032	.000
	Hayır	442	20.74	4.83		
Kaygı	Evet	438	14.90	4.20	2.024	.043
	Hayır	442	14.31	4.49		
Gereklilik ve Önem	Evet	438	7.45	2.27	9.521	.000
	Hayır	442	5.90	2.55		

Sd= 878

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan ‘AIHL öğrencilerinin İngilizce dersine ilişkin tutumlarında cinsiyetleri açısından anlamlı bir fark var mıdır?’ probleminin yanıtlanması için yapılan bağımsız gruplar t testi analizi sonuçları tablo 10’da özetlenmiştir.

Tablo 10’da görüldüğü gibi AIHL öğrencilerinin İngilizce dersine ilişkin tutumları, cinsiyetleri açısından incelendiğinde ölçeğin tüm alt boyutlarında yanıtların puan ortalamaları arasında farklar görülmüştür. Söz konusu bu

Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Arapça İle İngilizce Derslerine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

farkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t testinin sonuçları incelenmiştir.

Tablo 10

Öğrencilerin Cinsiyetleri Açısından Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Hoşlanma	Erkek	368	19.29	7.09	-5.039	.000
	Kadın	512	21.69	6.87		
Anlama	Erkek	368	14.11	4.27	-6.659	.000
	Kadın	512	15.88	3.60		
Kaygı	Erkek	368	8.12	3.37	2.703	.007
	Kadın	512	7.49	3.45		
Önyargı	Erkek	368	7.05	3.50	3.770	.000
	Kadın	512	6.22	3.00		
İlgisizlik	Erkek	368	5.64	2.60	5.045	.000
	Kadın	512	4.77	2.49		

Sd= 878

Buna göre öğrencilerin ölçeğin hoşlanma ($\bar{X}_{\text{erkek}}=19.29$, $\bar{X}_{\text{kadın}}=21.69$, $t=-5.039$, $p<.05$), anlama ($\bar{X}_{\text{erkek}}=14.11$, $\bar{X}_{\text{kadın}}=15.88$, $t=-6.659$, $p<.05$), kaygı ($\bar{X}_{\text{erkek}}=8.12$, $\bar{X}_{\text{kadın}}=7.49$, $t=2.703$, $p<.05$), önyargı ($\bar{X}_{\text{erkek}}=7.05$, $\bar{X}_{\text{kadın}}=6.22$, $t=3.770$, $p<.05$) ve ilgisizlik ($\bar{X}_{\text{erkek}}=5.64$, $\bar{X}_{\text{kadın}}=4.47$, $t=5.045$, $p<.05$) boyutlarında cinsiyetleri açısından anlamlı fark görülmektedir. Hoşlanma ve anlama alt boyutlarındaki puan ortalamalarına bakıldığında kadın öğrencilerin İngilizce dersinden daha fazla hoşlandıkları, bu dersi daha iyi anladıkları görülmektedir. Kaygı, önyargı ve ilgisizlik alt boyutlarının ortalamalarına baktığımızda ise erkek öğrencilerin İngilizce dersinde daha kaygılı oldukları, bu derse daha önyargılı yaklaştıkları ve bu derse daha ilgisiz oldukları görülmektedir. Buradan hareketle kadınların yabancı bir dili öğrenmeye daha istekli oldukları ve cinsiyetin tutumu etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın beşinci alt problemi olan ‘AİHL öğrencilerinin İngilizce dersine ilişkin tutumlarında devam ettikleri sınıf açısından anlamlı bir fark var mıdır?’ problemin yanıtlanması için yapılan tek yönlü varyans analizi (One Way Anova) testinin sonuçları aşağıdaki tablolarda verilmiştir. Aşağıdaki tablo incelendiğinde AİHL öğrencilerinin sınıf düzeyleri açısından İngilizce dersine ilişkin tutum puanlarının ortalamaları arasında farklar gözlenmiştir. Bu farkların

anlamli olup olmadigini belirlemek icin yapilan tek yonlu Anova testinin sonuclari tablo 12’de verilmiştir.

Anova testinin tablosunda görüldüğü gibi öğrencilerin sınıf düzeyleri açısından İngilizce dersine ilişkin hoşlanma ($F_{\text{hoşlanma}}=3.141$, $p<.05$) ve kaygı ($F_{\text{kaygı}}=2.613$, $p<.05$) boyutlarında öğrencilerin yanıtlarının ortalamaları arasındaki farklar anlamlı çıkmıştır.

Tablo 11

Sınıf Düzeyleri Açısından İngilizce Dersine İlişkin Tutum Puanları

		N	$\bar{X}$	SS
Hoşlanma	9.Sınıf	234	21.32	7.46
	10.Sınıf	204	20.67	7.17
	11.Sınıf	204	21.29	7.01
	12.Sınıf	238	19.57	6.48
	Toplam	880	20.69	7.06
Anlama	9.Sınıf	234	14.91	4.39
	10.Sınıf	204	15.08	4.11
	11.Sınıf	204	15.63	3.89
	12.Sınıf	238	15.00	3.51
	Toplam	880	15.14	3.99
Kaygı	9.Sınıf	234	7.54	3.60
	10.Sınıf	204	7.28	3.33
	11.Sınıf	204	7.98	3.46
	12.Sınıf	238	8.16	3.27
	Toplam	880	7.75	3.43
Önyargı	9.Sınıf	234	7.00	3.68
	10.Sınıf	204	6.50	3.07
	11.Sınıf	204	6.61	3.30
	12.Sınıf	238	6.17	2.82
	Toplam	880	6.57	3.24
İlgisizlik	9.Sınıf	234	5.26	2.66
	10.Sınıf	204	5.20	2.56
	11.Sınıf	204	5.28	2.64
	12.Sınıf	238	4.83	2.42
	Toplam	880	5.13	2.57

Yukarıdaki tablo incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeyleri açısından İngilizce dersine ilişkin tutum puan ortalamalarında farklar gözlenmiştir. Söz konusu bu farkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan Anova testinin sonuçları tablo-12’de özetlenmiştir.

Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Arapça İle İngilizce Derslerine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Tablo 12

Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri Açısından Anova Testi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlılık
Hoşlanma	Gruplar arası	466.59	3	155.53	3.141	.025	Bonferroni 9-12
	Gruplar içi	43370.95	876	49.51			
	Toplam	43837.54	879				
Anlama	Gruplar arası	67.00	3	22.33	1.404	.240	10-12
	Gruplar içi	13938.95	876	15.91			
	Toplam	14005.95	879				
Kaygı	Gruplar arası	107.16	3	35.72	3.051	.028	10-12
	Gruplar içi	10257.81	876	11.71			
	Toplam	10364.98	879				
Önyargı	Gruplar arası	82.21	3	27.40	2.613	.050	10-12
	Gruplar içi	9186.98	876	10.48			
	Toplam	9269.19	879				
İlgisizlik	Gruplar arası	30.89	3	10.29	1.555	.199	10-12
	Gruplar içi	5800.91	876	6.62			
	Toplam	5831.80	879				

Anlamli çıkan farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Levene testinin sonucuna göre hoşlanma ve kaygı konusunda Bonferroni ($p_{hoşlanma}$ ve $p_{kaygı} < .05$) testinden yararlanılmıştır. Bonferroni testinin sonucuna göre 9.sınıf öğrencileri ($\bar{X}=21.32$), 12.sınıf öğrencilerine ($\bar{X}=19.57$) göre İngilizce dersini daha çok sevdikleri sonucuna varılmıştır. Yine Bonferroni testinin sonucuna göre 10.sınıf öğrencilerinin ($\bar{X}=7.28$), 12.sınıf öğrencilerinden ($\bar{X}=8.16$) İngilizce dersinde daha az kaygılı oldukları görülmektedir. Bu sonuçtan hareketle sınıf düzeyinin İngilizceye yönelik tutumu etkileyen bir değişken olduğu söylenebilir.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın altıncı alt problemi olan 'AİHL öğrencilerinin İngilizce dersine ilişkin tutumlarında okulu tercih etme durumları açısından anlamlı bir fark var mıdır?' probleminin yanıtlanması için yapılan bağımsız gruplar t testinin sonucu aşağıdaki tabloda verilmiştir. Tablo 13'teki veriler incelendiğinde AİHL öğrencilerinin İngilizce dersine ilişkin tutumlarında verdikleri yanıtların ortalamalarında bu okulu kendi istekleriyle tercih edip etmemeleri açısından farklar görülmüştür. Söz konusu bu farkların anlamlı olup olmadığını belirlemek

için yapılan bağımsız gruplar t testi sonucuna göre ölçeğin iki alt boyutunda da anlamlı farklar gözlenmiştir. Kendi istekleriyle bu okulu tercih eden öğrenciler ile kendi istekleri dışında bu okulu tercih eden öğrencilerin hoşlanma ($\bar{X}_{\text{evet}}=20.20$, $\bar{X}_{\text{hayır}}=21.17$, $t=-2.057$, $p<.05$) ve anlama ($\bar{X}_{\text{evet}}=14.82$, $\bar{X}_{\text{hayır}}=15.45$, $t=-2.349$, $p<.05$) boyutlarında ortalamalar arasında gözlenen farkların anlamlı olduğu bağımsız gruplar t testi ile belirlenmiştir.

Tablo 13

AİHL Öğrencilerinin İngilizce Dersine İlişkin Tutumlarının bu Okulu Tercih Etme Durumları Açısından Bağımsız t Testi Sonuçları

Kendi İsteğiyle Bu Okulu Tercih Etmesi		N	$\bar{X}$	SS	t	p
Hoşlanma	Evet	438	20.20	6.99	-2.057	.040
	Hayır	442	21.17	7.10		
Anlama	Evet	438	14.82	3.97	-2.349	.019
	Hayır	442	15.45	3.98		
Kaygı	Evet	438	7.73	3.30	-.127	.899
	Hayır	442	7.76	3.55		
Önyargı	Evet	438	6.57	3.21	-.007	.994
	Hayır	442	6.57	3.27		
İlgisizlik	Evet	438	5.12	2.49	-.189	.850
	Hayır	442	5.15	2.65		

Sd= 878

Buna göre AİHL'yi kendi istekleri dışında tercih eden öğrencilerin, kendi istekleri ile tercih eden öğrencilerden İngilizce dersini anlamlı düzeyde daha sevdikleri ve daha anladıkları görülmektedir. Öğrencilerin okul tercihlerinde kendi isteklerinin göz önünde bulundurulmasının, tutumları etkilediği görülmüştür.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın yedinci alt problemi olan 'AİHL öğrencilerinin Arapça dersine ilişkin tutumları ile İngilizce dersine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?' probleminin yanıtlanması için yapılan Pearson Korelasyon testinin sonuçları aşağıda verilmiştir.

Korelasyon tablosu incelendiğinde Arapça dersine ilişkin tutumlarda özyeterlik ile motivasyon ($r=0.60$, $p<.01$) ilgi ($r=0.60$, $p<.01$), mesleki alana yönelik gereklilik ($r=0.49$, $p<.01$), beklenti ($r=0.34$, $p<.01$), kaygı ($r=0.38$, $p<.01$) ve gereklilik- önemde ($r=0.39$, $p<.01$) orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir

Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Arapça İle İngilizce Derslerine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

ilişki gözlenmiştir. Bu anlamda AİHL öğrencilerinin Arapça özyeterlik tutumları arttıkça motivasyonları, ilgileri, bu dersi mesleki alana yönelik gerekli görmeleri, beklentileri, kaygıları ve bu derse verdikleri önemin de arttığı görülmektedir. Arapça dersine ilişkin özyeterlik tutumlarında İngilizce dersine ilişkin kaygı ($r=0.19$, $p<.01$), ön yargı ($r=0.14$, $p<.01$) ve ilgisizlik ($r=0.08$, $p<.05$) alt boyutlarıyla negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuca göre öğrencilerin Arapça dersine ilişkin özyeterlikleri arttıkça İngilizce dersine ilişkin kaygılarının, ön yargılarının ve derse ilgisizliklerinin de arttığı görülmüştür. Bir anlamda öğrencilerin Arapça dersine ilişkin özyeterliklerinin artması İngilizce dersine olan tutumlarının da olumlu yönde gelişmesine neden olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin Arapça dersine ilişkin tutumlarında motivasyon ile ilgi ($r=0.78$, $p<.01$), mesleki alana yönelik gereklilik ($r=0.57$, $p<.01$), beklenti ($r=0.48$, $p<.01$) ve gereklilik- önem ($r=0.55$, $p<.01$) alt boyutlarında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Öğrencilerin Arapça dersinde motivasyonları arttıkça bu derse ilgileri, bu dersi mesleki alana yönelik olarak gerekli görmeleri, beklentileri ve derse verdikleri önemin de arttığı görülmektedir. Burada motivasyonun, tutumları olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Arapça dersine ilişkin motivasyon ile İngilizce dersine ilişkin hoşlanma ($r=0.11$, $p<.01$) alt boyutunda düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki söz konusu iken İngilizceye ilişkin kaygı ($r=0.12$, $p<.01$) boyutunda düşük düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki söz konusudur. Bu anlamda öğrencilerin Arapça dersine ilişkin motivasyonları arttıkça İngilizce dersinden hoşlanmaları artmakta ve bu derse ilişkin kaygıları azalmaktadır. Arapçaya ilişkin motivasyonun artması, İngilizce yönelik tutumu olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Arapça dersine ilişkin ilgi alt boyutu ile mesleki alana yönelik gereklilik ($r=0.65$, $p<.01$), beklenti ($r=0.51$, $p<.01$) ve gereklilik- önemde ($r=0.59$, $p<.01$) orta düzeyde; kaygıda ($r=0.12$, $p<.01$) düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki görülmektedir. Öğrencilerin Arapça dersine ilgileri arttıkça bu dersi mesleki alanda gerekli görmeleri, beklentileri ve derse verdikleri önem de artmaktadır. Öğrencilerin Arapça dersine ilgileri arttıkça İngilizce dersinde kaygıları ($r=0.09$, $p<.01$) azalmaktadır (düşük düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki). Öğrencilerin Arapça dersine ilişkin mesleki alana yönelik gereklilik alt boyutu ile beklenti ($r=0.50$, $p<.01$) ve gereklilik- önemde ($r=0.53$, $p<.01$) orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki var iken kaygıda ($r=0.18$, $p<.01$) düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki görülmektedir. Arapça dersine ilişkin mesleki alana yönelik gereklilik ile İngilizce dersine yönelik kaygıda ($r=0.09$, $p<.01$) düşük düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki gözlenmiştir.

Tablo 14

Arapça ile İngilizce derslerine ilişkin tutumları arasındaki Pearson korelasyon testi sonuçları

		Motivasyon	İlgi Mesleki alana y. gereklilik	Beklenti	Kaygı	Gereklilik ve Önem	Hoşlanma	Anlama	Kaygı	Önyargı	İlgisizlik	
Özyeterlik	r	.606**	.608**	.495**	.341**	.380**	.395**	-.010	.012	-.192**	-.141**	-.080*
	p	.000	.000	.000	.000	.000	.770	.731	.000	.000	.018	
Motivasyon	r	1	.787**	.577**	.486**	.051	.559**	.117**	.065	-.124**	-.017	-.048
	p		.000	.000	.000	.133	.000	.001	.052	.000	.619	.153
İlgi	r		1	.659**	.515**	.124**	.592**	.031	.025	-.099**	-.032	-.064
	p			.000	.000	.000	.000	.363	.462	.003	.338	.057
Mesleki alana y.gereklilik	r			1	.500**	.182**	.535**	-.054	-.031	-.092**	-.050	.002
	p				.000	.000	.000	.110	.351	.006	.140	.962
Beklenti	r				1	.020	.555**	-.054	-.063	.042	.044	.040
	p					.549	.000	.112	.060	.213	.193	.235
Kaygı	r					1	.023	-.069*	-.027	-.115**	-.128**	-.063
	p						.497	.040	.432	.001	.000	.062
Gereklilik ve Önem	r						1	.062	.046	-.089**	-.037	-.036
	p							.068	.175	.008	.274	.282
Hoşlanma	r							1	.735**	-.496**	-.427**	-.512**
	p								.000	.000	.000	.000
Anlama	r								1	-.448**	-.426**	-.455**
	p									.000	.000	.000
Kaygı	r									1	.658**	.563**
	p										.000	.000
Önyargı	r										1	.631**
	p											.000

Öğrencilerin Arapça dersini mesleki alana yönelik olarak gerekli görmeleri arttıkça bu dersten beklentileri, derse verdikleri önem ve kaygıları da artmaktadır. Diğer yandan öğrencilerin Arapça dersini mesleki alana yönelik gerekli görmeleri arttıkça İngilizce dersinde kaygıları azalmaktadır. Arapça dersine yönelik tutumlarda beklenti ile gereklilik- önemde ($r=0.55$, $p<.01$) orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki gözlenmiştir. Öğrencilerin dersten beklentileri arttıkça bu

Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Arapça İle İngilizce Derslerine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

derse verdikleri önem de artmaktadır. Arapça dersine yönelik tutumlarda kaygı ile İngilizce dersine yönelik tutumlarda hoşlanma ($r=0.06$, $p<.05$), kaygı ($r=0.11$, $p<.01$) ve önyargı ($r=0.12$, $p<.01$) arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki görülmüştür. Öğrencilerin Arapça dersinde kaygıları arttıkça İngilizce dersine yönelik hoşlanma, kaygı ve önyargıları azalmaktadır. Arapça dersine ilişkin gereklilik- önem alt boyutu ile İngilizce dersine ilişkin kaygıda ($r=0.08$, $p<.01$) düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki görülmektedir. Öğrencilerin Arapça dersine verdikleri önem arttıkça İngilizce dersinde kaygıları azalmaktadır.

İngilizce dersine yönelik tutumlarda hoşlanma ile anlama ($r=0.73$, $p<.01$) alt boyutları arasında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki varken; kaygı ($r=0.49$, $p<.01$), önyargı ($r=0.42$, $p<.01$) ve ilgisizlik ($r=0.51$, $p<.01$) alt boyutları arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki görülmüştür. Öğrenciler, İngilizce dersini sevdiğçe bu dersti daha iyi anlamakta ve kaygıları, önyargıları, ilgisizlikleri de azalmaktadır. İngilizce dersini anladıkça bu derse yönelik kaygıları ($r=0.44$, $p<.01$), önyargıları ($r=0.42$, $p<.01$) ve ilgisizlikleri ($r=0.45$, $p<.01$) de azalmaktadır. İngilizce dersine yönelik tutumlarda kaygı ile önyargı ($r=0.65$, $p<.01$) ve ilgisizlikte ($r=0.56$, $p<.01$) orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki görülmüştür. Öğrencilerin derse yönelik kaygıları arttıkça derse yönelik önyargıları ve ilgisizlikleri de artmaktadır. Son olarak, öğrencilerin İngilizce dersine yönelik önyargıları arttıkça derse ilgisizlikleri ($r=0.63$, $p<.01$) de artmaktadır (orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki).

Analiz sonuçlarından, AİHL öğrencilerinin Arapça ve İngilizce derslerine yönelik tutumlarında cinsiyet, devam edilen sınıf düzeyi ve okulu tercih etme durumlarının etkili olduğu görülmektedir. Ayrıca söz konusu derslere ilişkin tutumların alt boyutları arasında ilişki saptanmıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlardan hareketle geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın birinci alt probleminde öğrencilerin Arapça dersine ilişkin tutumlarının cinsiyetleri açısından incelendiğine erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre bu derse yönelik özyeterliklerinin, beklentilerinin ve derse verdikleri önemin kadın öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Aynı zamanda erkek öğrencilerin, bu derste kadın öğrencilerden anlamlı düzeyde daha kaygılı oldukları görülmüştür. Özcan ve Yapıcı'nın

2016’da yaptıkları çalışmada ise bu çalışmanın aksine kadın öğrencilerin Arapça dersine yönelik genel tutumlarının erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde daha olumlu olduğu görülmüştür.

İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın ikinci alt probleminde öğrencilerin Arapça dersine ilişkin tutumlarının sınıf düzeyleri açısından incelendiğine sınıf düzeyi arttıkça derse ilişkin özyeterlikleri ve kaygılarının arttığı görülmüştür. Aynı zamanda okula yeni başlayanlar, 9.sınıflar, Arapça dersini mesleki alana yönelik olarak anlamlı düzeyde daha önemli görmektedir. İlgili literatür incelendiğinde Özcan ve Yapıcı(2016) çalışmalarında sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin Arapça dersine ilişkin genel tutumun azaldığı görülmektedir. Aynı şekilde Polat, Uçar ve Altun(2016)’un çalışmalarında da alt sınıflarda okuyan öğrencilerin Arapça dersine yönelik tutumlarının üst sınıflardaki öğrencilere göre daha fazla olumlu olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar, çalışmamızı desteklemektedir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın üçüncü alt probleminde öğrencilerin Arapça dersine ilişkin tutumlarının okulu tercih etme durumları açısından incelendiğine kendi isteğiyle bu okulu tercih eden öğrencilerin Arapça dersinde özyeterliklerinin, motivasyonlarının, ilgilerinin, mesleki alana yönelik dersi gerekli görmelerinin, beklentilerinin, kaygılarının, derse verdikleri önemin söz konusu okulu kendi istekleri dışında tercih eden öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın dördüncü alt probleminde öğrencilerin İngilizce dersine ilişkin tutumlarının cinsiyetleri açısından incelendiğine kadın öğrencilerin İngilizce dersini erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha çok sevdiği ve anladığı görülmüştür. Erkek öğrencilerin İngilizce dersinde kadınlara göre anlamlı düzeyde daha kaygılı, önyargılı ve ilgisiz oldukları gözlenmiştir. İngilizce dersine kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha pozitif yönde tutuma sahip oldukları sonucu, Gömleksiz(2010)’in yaptığı çalışmada da görülmüştür. Bağçeci(2004)’nin yaptığı çalışma da kadınların İngilizceye yönelik daha olumlu tutum sergiledikleri sonucunu desteklemiştir. Benzer şekilde Karahan(2007) da çalışmasında kadın öğrencilerin İngilizce dersine yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın beşinci alt probleminde öğrencilerin İngilizce dersine ilişkin tutumlarının sınıf düzeyleri açısından incelendiğine okula 9.sınıf öğrencilerinin son sınıf öğrencilerine göre İngilizce dersini anlamlı düzeyde daha çok sevdikleri ve sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin kaygılarının da arttığı görülmüştür. İlgili literatür tarandığında Gömleksiz(2010)'in yaptığı çalışmada ise sınıf düzeyi arttıkça bu derse ilişkin tutumlarının olumlu yönde arttığı görülmüştür. Bağçeci(2004) ise çalışmasında öğrencilerin devam ettikleri sınıfların İngilizce dersine yönelik tutumlarını değiştirmedeği sonucuna ulaşmıştır.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın altıncı alt probleminde öğrencilerin İngilizce dersine ilişkin tutumlarının okulu tercih etme durumları açısından incelendiğine kendi istekleri dışında bu okulu tercih eden öğrencilerin söz konusu okulu kendi istekleriyle tercih eden öğrencilere göre İngilizce dersini anlamlı düzeyde daha çok sevdikleri ve daha iyi anladıkları sonucuna varılmıştır.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın yedinci alt probleminde öğrencilerin Arapça dersine ilişkin tutumları ile İngilizce dersine ilişkin tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde öğrencilerin;

- Arapça özyeterlik tutumları arttıkça motivasyonları, ilgileri, bu derse mesleki alana yönelik gerekli görmeleri, beklentileri, kaygıları ve bu derse verdikleri önemin de arttığı,
- Arapça dersine ilişkin özyeterlikleri arttıkça İngilizce dersine ilişkin kaygılarının, ön yargılarının ve derse ilgisizliklerinin de arttığı,
- Arapça dersinde motivasyonları arttıkça bu derse ilgileri, bu derse mesleki alana yönelik olarak gerekli görmeleri, beklentileri ve derse verdikleri önemin de arttığı,
- Arapça dersine ilişkin motivasyonları arttıkça İngilizce dersinden hoşlanmaları artarken bu derse ilişkin kaygılarının azaldığı,
- Arapça dersine ilgileri arttıkça bu derse mesleki alanda gerekli görmeleri, beklentileri ve derse verdikleri önemin arttığı,
- Arapça dersine ilgileri arttıkça İngilizce dersine ilişkin kaygılarının azaldığı,
- Arapça dersini mesleki alana yönelik gerekli gördükçe bu dersten beklentileri, derse verdikleri önem ve kaygılarının da arttığı,
- Arapça dersini mesleki alana yönelik gerekli gördükçe İngilizce dersine yönelik kaygılarının azaldığı

- Arapça dersinden beklentileri arttıkça bu derse verdikleri önemin de arttığı,
- Arapça dersinde kaygıları arttıkça İngilizce dersine yönelik hoşlanma, kaygı ve önyargılarının azaldığı
- Arapça dersine verdikleri önem arttıkça İngilizce dersine ilişkin kaygılarının azaldığı,
- İngilizce dersini sevdikçe bu dersti daha iyi anladıkları ve kaygıları, önyargıları, ilgisizliklerinin azaldığı,
- İngilizce dersini anladıkça bu derse yönelik kaygıları, önyargıları ve ilgisizliklerinin de azaldığı,
- İngilizce dersine yönelik kaygıları arttıkça bu derse yönelik önyargıları ve ilgisizliklerinin de arttığı ve
- İngilizce dersine yönelik önyargıları arttıkça bu derse ilişkin ilgisizliklerinin de arttığı görülmüştür.

Öneriler

Araştırma sonucunda tutumların önemi desteklendiğinden öğrencilerin ilgili derslere ilişkin tutumlarının artmasına yönelik sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerin çeşitliliği artırılabilir. Bunun yanı sıra, öğrencilerin tercih durumlarının derslere ilişkin tutumlarını etkilediği görüldüğünden öğrencilerin tercihleri veli, öğretmen ve idareciler tarafından göz önünde bulundurulmalıdır. AİHL'lerin programına baktığımızda Arapça dersinin AİHL'lerde meslek dersi olarak görülmektedir. Ancak Arapça dersinin bir dil dersi olarak tanıtılması ve derse böyle yaklaşılması sağlanabilir.

Araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak araştırmacılara birtakım önerileri şöyle sıralayabiliriz: AİHL öğrencilerinin farklı derslerdeki tutumları araştırılabilir. Bu öğrencilerin yabancı dil öğrenme tutumlarına yönelik araştırma yapılabilir. Bu öğrencilerin Arapça dersine ilişkin görüşlerinin alındığı nitel çalışmalar yapılabilir. Son olarak, AİHL'de görev yapan Arapça ve İngilizce dersi öğretmenlerinin öğrenci tutumlarına yönelik görüşleri alınabilir ve ders işleyişleri üzerine deneysel çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

Abidin, M. J. Z., Pour-Mohammadi, M. & Alzwari, H. (2012). EFL students' attitudes towards learning English language: The case of Libyan secondary school students. *Asian Social Science*, 8(2), 119.

Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Arapça İle İngilizce Derslerine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

- Ahmed, S. (2015). Attitudes towards English language learning among EFL Learners at UMSKAL. *Journal of Education and Practice*, 6(18), 6-16.
- Alkaff, A. A. (2013). Students' attitudes and perceptions towards learning English. *Arab World English Journal*, 4 (2), 106- 121.
- Al-Nofaie, H. (2010). The Attitudes of teachers and students towards using Arabic in Efl classrooms in Saudi public schools-A case study. *Novitas-Royal*, 4(1).
- Bağçeci, B. (2004). *Ortaöğretim kurumlarında İngilizce öğretimine ilişkin öğrenci tutumları (Gaziantep ili örneği)*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Bayram, S. (2011). Öğrenci ve öğretmen perspektifinden Türkiye'de Arapça öğretimi: anadolu imam hatip lisesi öğrencileri üzerine nitel bir çalışma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9(22), 43-70.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (5. baskı). Pegem akademi.
- Can, A. (2016). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi* (4. Baskı). Pegem akademi
- Civelek, Y. (1998). Türkiye'de Arapça öğretimine dair bazı teklifler. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2.
- Coştu, Y. (2007). OMÜ. İlahiyat fakültesi İngilizce hazırlık sınıfı öğrencilerinin hazırlık sınıfına yönelik düşünceleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 23(23), 179-199.
- Demirel, Ö. (2001). *Eğitim sözlüğü*. PegemA yayıncılık.
- Donitsa Schmidt, S., Inbar, O. & Shohamy, E. (2004). The effects of teaching spoken Arabic on students' attitudes and motivation in Israel. *The Modern Language Journal*, 88(2), 217-228.
- Gajalakshmi, (2003). High school students' attitude towards learning English language. *International journal of scientific and Research publications*, 3 (9), 2250-3153.

- Genç, G. & Aksu M. B. (2004). *İnönü üniversitesi öğrencilerinin İngilizce derslerine ilişkin tutumları*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Gömleksiz, M. N. (2010). An evaluation of students' attitudes toward English language learning in terms of several variables. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 9, 913-918.
- Güreş, G. (2008). *Kubaşık okuma yazma dinleme ve konuşma tekniğinin ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına ve İngilizce dersine ilişkin tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi.
- Güven, Z.Z. & Sünbül, A.M. (2009). Öğrenme stillerine dayalı etkinliklerin öğrencilerin dinleme becerileri. İngilizce dersine yönelik tutumları ve öğrenilenlerin kalıcılığına etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 169-187.
- Karahan, F. (2007). Language attitudes of Turkish students towards the English language and its use in Turkish context. *Çankaya University Journal of arts and sciences*, 1(7), 73-87.
- Kömürcü, A. (2015). İlahiyat Fakültesi Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Arapça Dersine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi (Düif Örneği). *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(3).
- MEB (2017a). *Anadolu imam hatip lisesi Arapça dersi öğretim programı*. http://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_08/17174905_Arapca_A_YHL_9-10.siniflar_2016.pdf.
- MEB (2017b). *Ortaöğretim İngilizce dersi öğretim programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=177>.
- MEB (2017c). *Millî eğitim bakanlığı ortaöğretim kurumları haftalık ders çizelgesi*. https://dogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_11/02142257_02_11_2017_yeni_Anadolu_imam_Hatip_Liseleri_Yeni_Haftalik_Ders_Cizelgesi.pdf
- Özcan, A. G. Y. & Yapıcı, A. (2016). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin Arapça dersine ilişkin tutumlarının incelenmesi (ÇÜ İlahiyat Fakültesi Örneği). *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16 (2), 113-142.
- Polat, H., Uçar. R. & Altun, V. K. (2016). İmam hatip lisesi öğrencilerinin Arapça dersine karşı tutumlarının değerlendirilmesi. *İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(2) 31-52.

Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Arapça İle İngilizce Derslerine İlişkin
Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Tolan, B. (1985). *Toplum Bilimlerine Giriş: Sosyoloji ve Sosyal Psikoloji*. Savaş yayınları.